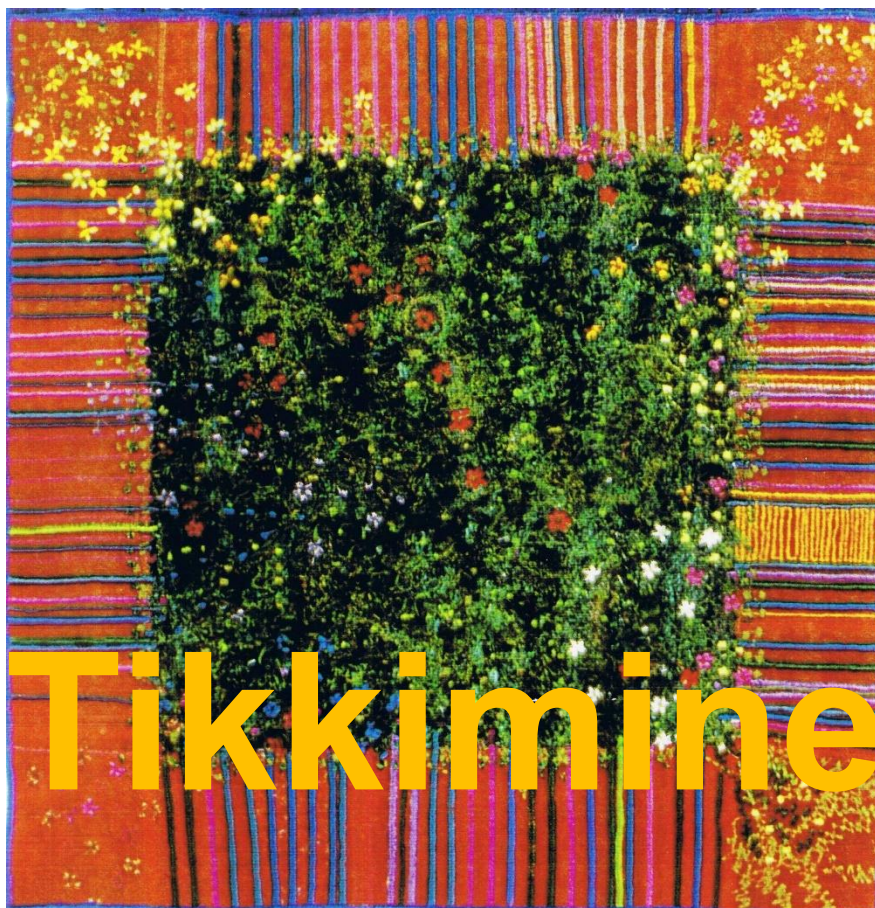
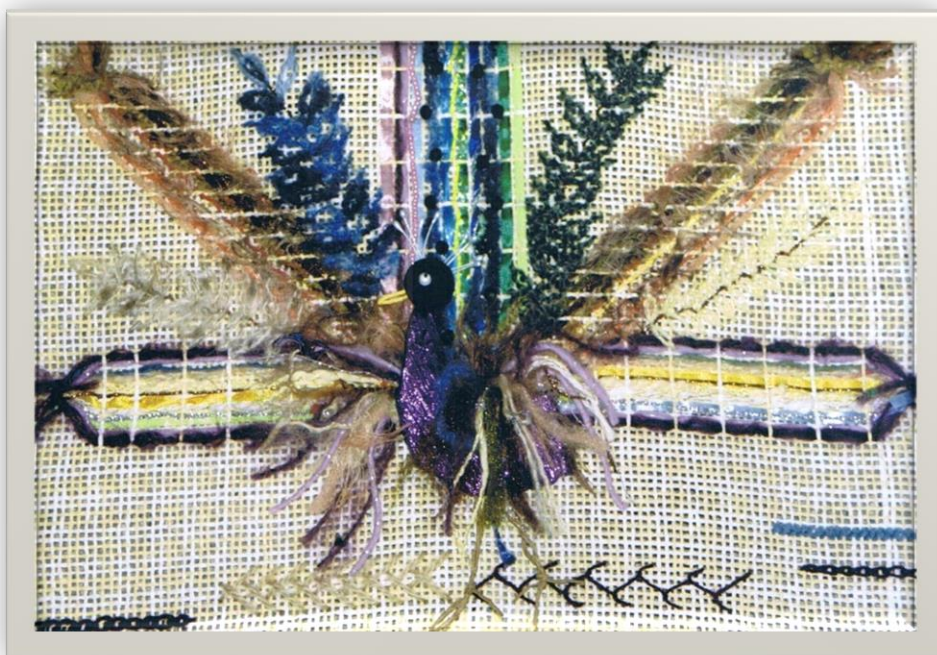

- Tänapäevase käsitööga seonduvalt rõhutatakse enam kunstilise kujundamise ja käsitöötoodete disainimise vajalikkust esemete valmistamise protsessis, sest käsitöö tervikuna on eemaldunud traditsioonide rangest järgimisest.
- Toote kavandamisel eeldatakse kõrgetasemeliste oskuste ja loova väljendusrikkuse olemasolu ning milles oleksid tervikuks ühendatud objekt, töömeetodid ja hinnang.
- Tikkimine on alati olnud hinnatud käsitöö. Tikandid moodustavad suurema osa tekstiilmaterjalide kaunistusviisidest ja on väga laialt levinud.
- Tänapäevaseks tuntakse rohkearvulisi tikanditehnikaid, kuid kuna elame analüütilisel ajastul, püütakse traditsioonilisi tehnikaid omavahel rohkem siduda ning kunstiliselt läbi töötada.
- Silmapaistvalt hea tikandi valmistamiseks tuleks enne läbi mõelda kõik materjali kasutamise võimalused, töömeetodid, kujundamine kompositsiooni, värvide, mustri ja mustriga.
- Tikkimise, kui loova tegevuse väärtus seisneb selles, et see valmistab ette keskkonna, mis võimaldab meil kunsti tunnetada.

- Tekib tekstiili tunnetus – muljed kiududest, lõngadest-niitidest ja erinevatest materjalidest.
- Saadakse kogemus, kuidas “häälestada” silma jälgima vormi, värvi, tonaalsust.
- Eelnev annab võimaluse **vabaks** ehk kontrollimatuks valikuks, teravdab kriitikameelt ja loob kujutluse vajalikust kvaliteedist, millele teostaja õpib toetuma.
- Tekib võimalus kasutada leidlikkust, kuid samas õpetab kvaliteeditaotlus vabadust piirama, mis annab kokkuvõttes efektsema lõpptulemuse.
- Disaini tuleks tikandi loomise käigus suhtuda kui enesestmõistetavusesse – iga etapp loovast protsessist rajaneb proportsioonitunnetusel, ornamendil ja stiilil.
- Harjutamise-õppimise läbi luuakse alus eksperimenteerimiseks ja individuaalseks arenguks.
- Õpetamine on katse esile kutsuda isiklikke avastusi ehk eneseleidmist.
- Õpetamine peaks looma õpetatavale kujutluse tema enda potentsiaalsetest võimetest. Disaini osas koosneb see tavaliselt tähelepanu juhtimisest ilmsele ehk silmnähtavale.
- Kaasajal ei eksisteeri enam kindlat piiri erinevate väljendusvormide vahel. Palju eksperimenteeritakse ja tikkimise kontseptsioon on oluliselt laienenud, kaasa arvatud erinevate materjalide loov kasutamine.
- Ühendatud tehnikad annavad võimaluse kujutada asju ja esemeid uutmoodi.

- NB! Mida enam läheneb kunsti loomine eksperimenteerimisele ja mida enam on see seotud ideedega, mida vahendab meedia, seda enam peaks rakendama enda avastatut, s.t. saades stiimuleid väljastpoolt, tuleks neid loovalt rakendada vastavalt enda natuurile.
- Tikkimise funktsioon on aja jooksul muutunud. Kauges minevikus oli selle esmaseks eesmärgiks rikastada-vääristada materjali.

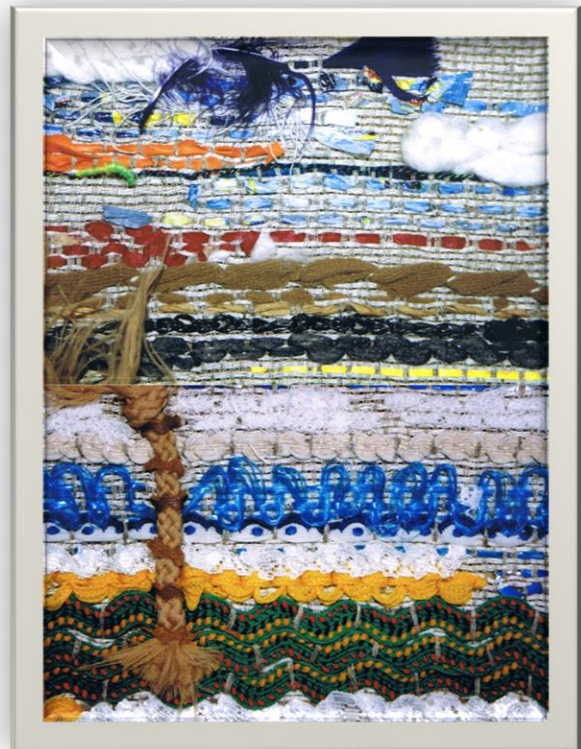
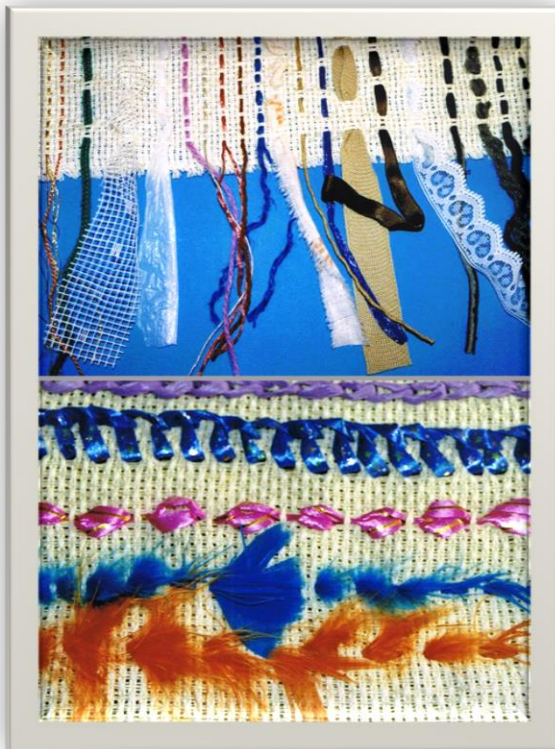
- Tänapäeval on põhitähelepanu pööratud tikandile kui sellisele.
- Suuremat tähelepanu pööratakse väikestele detailidele, mis kaunistavad ja ühtlasi toovad esile materjali enda ilu.

- Enam ei piirata end traditsioonide või heakskiidetud stiiliga, vaid otsitakse oma stiili ja püüeldakse oma vaatenurga poole.

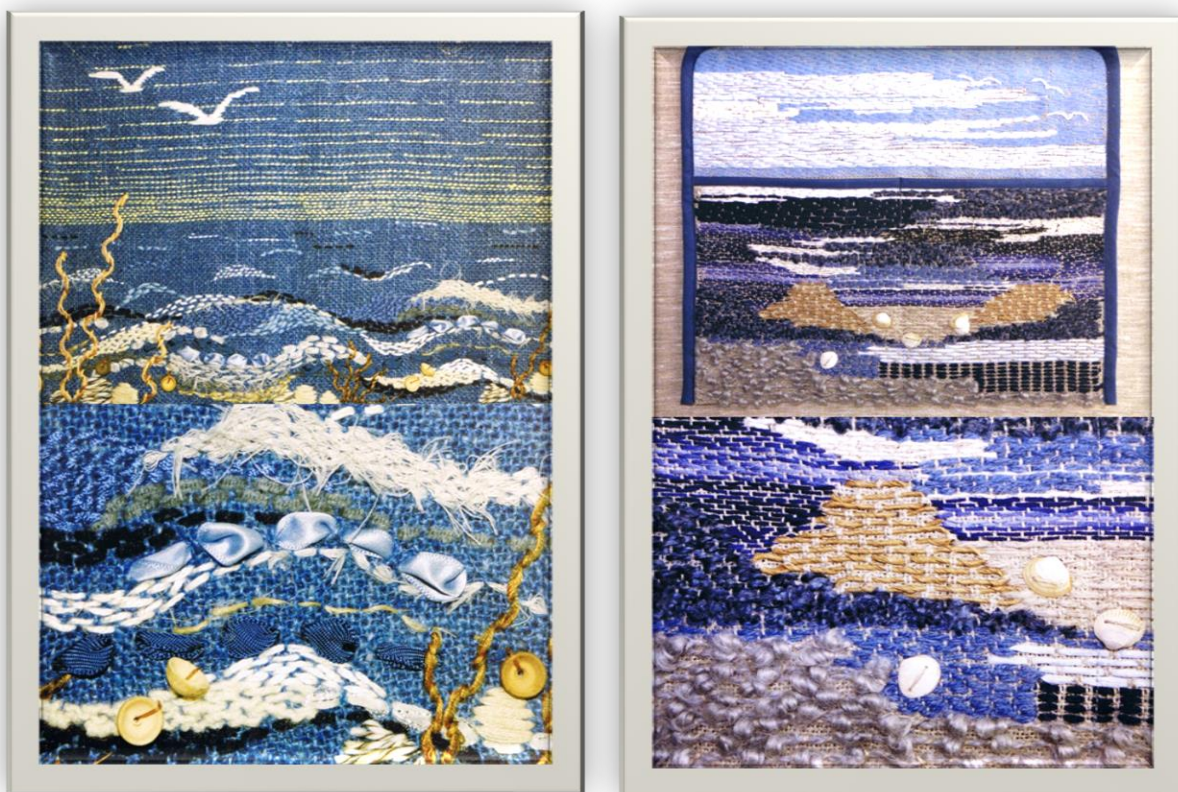
- Tikand moodustub kas niitidest või lõngadest. Seda lauset on võimalik tõlgendada mitmeti, kuna sõna “niit” võib mõista mitmetähenduslikuna:
- kõik tikkimisniidid, mis on kas puuvillased, linased, villased, siidiniidid või sünteetilisest kiududest niidid;
- linased nõõrid ja paelad, kanep, džuuat, naharibad, pitsid, juuksed jm kiud;
- kangakudumiselõngad jämedast käsitsi kedratust kuni imepeente sünteetiliste kiududeni;
- kõik kudumise ja heegeldamise villad, lõngad ja nende segud, metall- ja lureksniidid jms;
- tikand võib moodustuda ka helmestest, litritest, helmepaeltest, traadist, sulgedest;
- niidirullidest, polüpropüleenist, plastikutest jm sünteetilisest nõöridest-paeltest-niitidest-lõngadest.
- **NB!** Tegelikult sobivad kõik materjalid, millega saab moodustada tikkimispisteid.

- Suur hulk on selliseid niite-lõngu, mis on tingitud toormaterjali mitmekesisusest, samuti materjali individuaalse valmistamise ja ketramise viisist. Nende

omadused on väga erinevad: pinnad on erineva tekstuuriga – siid on nõtk, sile, libe; tehissiid särav; vill juuspeenelt kiudjas; sünteetika hapram, rabedam.

- Materjali maht (paksus) ja korrutatavus määravad nende tikkimisomadused – tugevalt korrutatud lõng on jäik ja vetruv; pehme villane lõng ja täissiid, mis on nõrgalt korrutatud, katavad tikitava pinna täielikult.
- Kõik eelpool loetletud materjalid annavad tikkimisel erineva joone, mistõttu nendega on võimalik eriti hästi kujundada näiteks maastikupilti.
- Erineva profiili ja paksusega niite on võimalik osadeks jagada ning seejärel uuesti omavahel grupeerida. Nii on võimalik moodustada veelgi rohkem värvi- ja tekstuurivariatsioone.

Soovitusi ...

- koguda erinevaid materjale, kuna iga uue materjaliga tikkimine annab uue kogemuse;
- uurida niidi-lõnga välimust ja mõelda, mida sellega võiks tikkida;
- kasutada niite ka ebaharilikult: tikkida neid kas alusmaterjalile või sõlmida ning punuda neist midagi;

- tikkida erinevate materjalidega pikki pisteid siledale alusmaterjalile ja võrrelda saadud jooni – missugused on paksemad, missugused kohevamad, millised jooned sobiksid kõrvuti;
- suhtuda oma tegevusse kui millegi uue loomisesse ja olla valmis ka üsna lihtsatest saavutatud efektidest otsima uusi töövõimalusi;
- õppida mõtlema, kuidas üht või teist asja saaks tikkides niitude-lõngadega kujutada.

Pisted

- ... on võimalus kasutada niite.
- Paljud pisted on oma nimetuse saanud paiga järgi, kus pistet esmakordselt kasutati – näiteks rumeeniapiste, kreetapiste, pekingipiste, bulgaariapiste jmt.

- Kõigile tuntud pisteid on palju ja need on rahvusvaheliselt kasutatavad, kuigi neil on erinevates riikides erinevad nimetused.

- Esimest tikkimistööd teostama asudes võiks esmalt valida niidid-lõngad, mis vastaksid jämeduselt ja tekstuurilt alusmaterjalile kõige paremini.
- Võttes sellised niidid-lõngad aluseks ja nõ normiks, on lihtsam valida, kui jämedad ning millise tekstuuriga niidid võiksid veel vastavale alusmaterjalile sobida.
- Lõngad, mis tokkides ja vihtides võivad jätta jämeda ning robustse mulje, muutuvad tikkimisel täielikult.
- Tähtis on, et tikkijal tekiks tundmatut materjali nähes visuaalne pilt, milline võiks see lõng tikituna välja näha.
- Vältima peaks liiga tihedalt-paksult ja liiga hõredalt-õhukeselt tikkimist.
- Tikkimiseks sobiva nõela silm peab olema piisavalt suur, et niit-lõng sealt vabalt läbi mahuks ja alusmaterjali sisse lõngale sobivas suuruses augu tekitaks.
- Tikkimisel kasutatakse põhiliselt 3 nõelatüüpi:
  - * **peenvillase ja mulineeniidi nõel** – pikk, peenike, pika silmaga, terava otsaga;
  - * **šenillinõel** – pikk, suhteliselt peenike, terava otsaga, suure laia silmaga;
  - * **gobelääni- e vaibanõel** – suure laia silmaga, tõmbi otsaga (kanvaatikandiks).

KAVANDIST ...

- Kavand on igasuguse kunstiteose alus.
- Kavandi joonistamine on seotud valmiseseme kvaliteediga.
- Visandatud piirjooni võib vaadelda kui vihjet kasutatava tikandi iseloomule või kui üldpilti tikitava vormist juhul, kui kavandamisel kasutatakse paberi rebimist, lõikamist või kui mustri kujundavad mingid skeemid.
- Eset võib paberil kujutada tõepäraselt, loomutruult, aga saab esile tuua ka selle erinevaid omadusi või materjali iseloomu.
- Kokkuvõttes – joonistamine võib olla emotsionaalse sisuga mõtete väljendusviis ja samas on see kindlasti ka suhtlemisviis – võimalus midagi kirjeldada või “öelda”.
- Joonistamine peaks olema lihtne ja otsene. Vältida tuleks stilistilisi ilustusi ja arusaamu, milline vastav ese peaks välja nägema või millisena teised seda kujutanud on. Isegi lähenemisest, mis tundub endale ootamatuna, võib välja kasvada kasulik ja isikupärane tulemus. Spontaanse värske “nägemuse” tähtsust on raske üle hinnata. Näiteks liiliat mälu järgi joonistades kasutame tavaliselt sümbolit, mida peetakse tõepäraseks liilia kujutiseks. Kuid joonistades sama lille seda vaadates, saame isikupärase tulemuse ja vältime klišeesisid.
- Väga kasulik oleks harjutada otse looduse järgi tikkimist. Esmalt joonistada kujutis paberile, seejärel jätkates sama mõtet lasta sel kristalliseeruda tikandina.
- Unusta mõte, et sa ei oska joonistada! Suhtu joonistamisesse kui näiteks kirjutamisesse.
- Tõmba paberile erinevaid jooni, et omandada joonistamise tunnetus.
- Joonista lihtsaid asju, mis köidavad: kööginõusid, puuvilju, seebimulle kraanikausis – miski pole joonistamiseks liiga igapäevane.
- Joonista sellepärast, et avastada. Pole mõtet püüda teha lõpetatud pilte ja muretseda, kui pilt erineb originaalist. Väldi teiste stiili kopeerimist.
- Tiki mõnd endajoonistatud pilti. Tiki, vaadates aeg-ajalt pilti, kuid keskendu põhiliselt tikandile. Ära püüa tikkida piinlikult täpset koopiat oma joonistusest.
- Tähtis on tikkimisidee, mille põhjustas joonistus. Tulemus saab olema originaalist väga erinev.

- Järk-järgult hakkab silm eristama tikkimiseks sobivaid subjekte, mida saab kujutada erinevate pistete ja materjalide abil. Neist visandite tegemine on osa tikandi loomisest.

- Disain on inimese elus eksisteerivate omaduste nagu kontrast ja harmoonia, rütm ja tasakaal väljendamine.
- Kogu loovtöö algab disainist, arusaamisest, kuidas kasutada materjale.
- Käsitöötegija peab õppima neid reegleid mõistma ja eseme kunstilisel kujundamisel kasutama. Samuti peaksid puusepad kõigepealt avastama puidu omadused, pottsepad tunnetama savi jne.

Disainimine-kujundamine ...

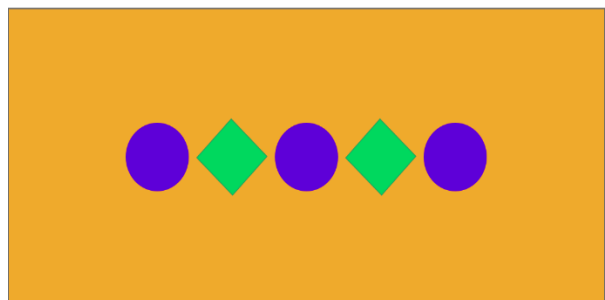
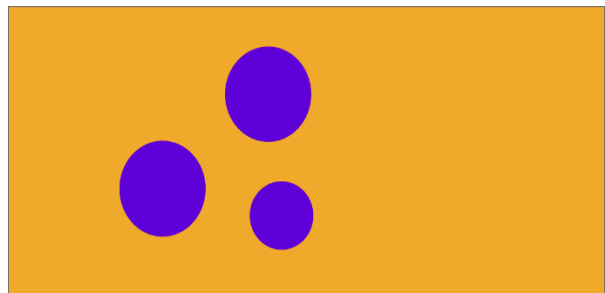
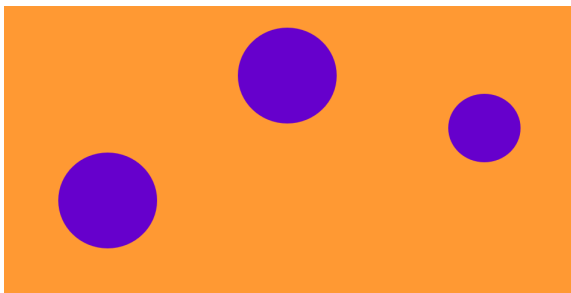
- Disainimine-kujundamine on teadlik tegevus, mida saab kirjeldada kui valimist ja korrastamist (organiseerimist). Väga lihtsustatult võib öelda, et see koosneb joonte ja vormide valimisest ning nende korrastamisest vastavalt plaanile või spetsiaalsel eesmärgil.
- Paljudes igapäevastes tegevustes võime leida näiteid disainimise-kujundamise kohta – näiteks laua katmine.

- Laud on kas ruudu-, ristküliku-, ringikujuline või ovaalne. Kui lauale asetada linikud või kohakatted, jagame sellega laua pinna osadeks – kui linikud on värvilised, moodustavad nad laua puidust pinnaga värvikontrasti. Lineaarse kujuga noad-kahvlid-lusikad ümbritsevad ja määravad ära inimese koha laua ääres. Klaasid-tassid kujutavad laual kõrguse elemente.
  - Lauakatmisel nõudega tegeleme erielementide korrastamisega. Nõude puhul arvestame valikul eelkõige nende otstarvet, aga arvestame ka nende kuju, vormi, suurust, värvi ja tekstuuri erinevaid omadusi.
  - Kõik see õpetab meid valikut tähtsustama. Valik on diskrimineeriv tegevus, millega mingisuguseid asju eelistatakse nende välimuse ja otstarbekuse tõttu teistele.
  - Valik näitab inimese maitset, mis on näiliselt instinktiivne, aga on tavaliselt määratud ka päritolu ja teadmistega.
  - Pidev valimine on kui treening, mille tulemusena tekib teadlik valik, mis kinnistub inimese loomuses.
  - Valik on disaini põhiolemus.
  - Teadlik valik eeldab tundlikkust ja materjalide kvaliteedi ning joone ja kuju kasutamise võimaluste tundmist, samuti hinnangu andmise oskust materjalide või esemete omavahelisele sobivusele ning erinevustele.
  - Esimene valik on samm, millest sõltuvad edasised valikud, mida peab nägema seoses esimese valikuga ja kontrollima, lähtudes püüdest saavutada sarnaste objektide valikuga harmoonia või vastupidi – leida kontraste muutuste ja dramaatiliste efektide saavutamiseks, mida vastav töö nõuab.
1. **Valik** (koguda loodusesemeid, tähelepanu välimusele, kujule, sorteerida erinevuste või sarnasuste põhjal).
  2. **Selekteeriv valik** (vaadata esmeid vaateakendel, kodus jm).
    - Küsida endalt – kas ma valiksin selle? Miks?
    - Teatud juhul – miks?
    - Kindlasti mitte – miks?
  3. Manipuleeriv disain
    - Voldi erinevaid materjale, löika neist tükikesi ja moodusta mustri- ja vormiga riba!
    - Maali spontaanselt kompositsioon joontest ja vormidest!

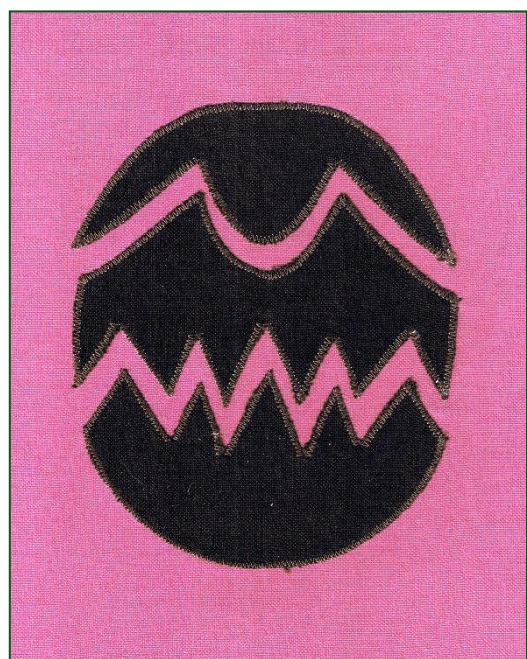
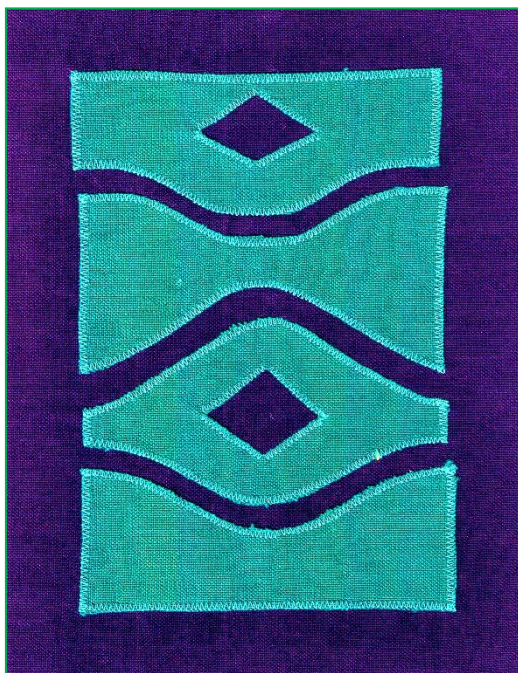
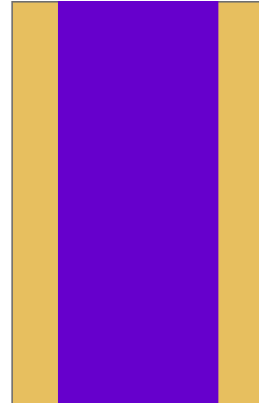
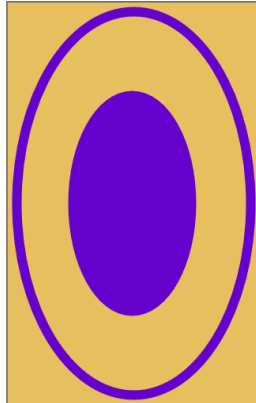
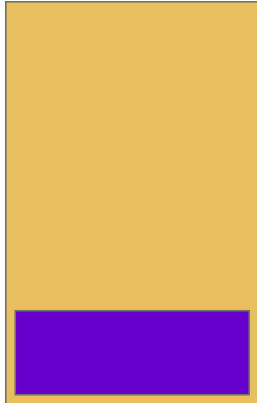
- Visanda vabas õhus maastikke, ehitisi! Mitte joonistada kõiki objekte, vaid valida mõned neist.
- Tiki suvalisi kangatükke ja pisteid alusmaterjalile kui enda visandatud joonise edasiarendust!

Kompositsioonist ...

- Idee kompositsiooniline läbitöötamine on süntees, mis ühendab praktikas tikkimise ja disaini elemente, mis on kumbki varem eraldi läbi mõeldud.
- Kompositsioon aitab paremini kasutada materjale ja värve, valida töömeetodeid.
- Alustades pildi tikkimist peaks meeles pidama kaht aspekti – väike ja suur.
- Valmistöö kujutab endast niidi-lõngaga ja materjalidega väljendatud idee kujutist, kuid selles peaks kajastuma organiseeritus, et saavutada mulje tervikust.
- Kompositsioon võib alata mistahes teose otsast või küljest. Ei ole reeglit, mis väidaks, et disain peaks asetsema keskel või selle lähedal.
- Valik on vaba, kuid esimene samm on oluline, sest järgnevad sõltuvad esimesest.

- Harjutamiseks sobib näiteks ajalehepaber vmt. Eksperimenteerida ristkülikukujulisel alusel erinevate paberist lõigatud geomeetriliste kujunditega

Näiteid valikutest

